

ROBBINS, Paul

Lawn people. How grasses, weeds and chemicals make us who we are

Filadèlfia, PA: Temple University Press. XXI, 2007, 179 p.

ISBN: 139781592135783

Una de les mancances que sovint s'atribueix a l'ecologia política és l'oblit del món desenvolupat en els seus estudis de cas. També massa vegades, l'ecologia política tendeix a ocupar-se dels efectes socioambientals derivats de les decisions de grans organitzacions privades o públiques, mentre que ignora les múltiples i complexes decisions preses a escala de la llar o del veïnat. De manera agregada, aquestes decisions generen un conjunt de conseqüències sobre el medi ambient i la societat probablement més importants que les primeres. Per tant, urgeix clarament fer una reorientació de la recerca cap a aquestes escales de treball, i això és precisament el que ens aporta aquest llibre. El seu autor, Paul Robbins, ja és conegut per haver publicat un excel·lent manual d'ecologia política (que fou ressenyat al DAG número 45) i a *Lawn people* ens proposa una fascinant incursió teòrica i empírica en el món nord-americà dels suburbis rics, farcit, com diu ell, d'angoixes, desitjos ambivalents i paradoxes situades en la cruïlla entre natura i societat.

El llibre, algunes parts del qual ja s'havien publicat anteriorment a revistes com ara *Economic Geography* o *Land Use Policy*, té un protagonista central que és la gespa. Robbins argumenta que la gespa que tan característica fa el paisatge de les perifèries urbanes nord-americanes, ha esdevingut un actor de primer ordre en el teatre ambiental d'aquests espais, fins al punt de crear un tipus de ciutadà determinat, un ciutadà pel qual el manteniment de la gespa del seu jardí constitueix la millor manera de servir a la comunitat que l'envolta i, per tant, de perpetuar el paisatge ambiental i social idíl·lic i exclusiu de la ciutat dispersa. Aquest és, doncs,

un llibre sobre la gespa nord-americana, les seves característiques ecològiques i la seva economia política, però també un llibre sobre com la natura exerceix influència sobre nosaltres i el paper que té la natura per produir certes classes de comunatats humanes (p. XV).

L'autor comença les seves indagacions constatant una paradoxa que es repetirà al llarg del llibre: la preocupació pel medi ambient, característica de les classes benestants i educades de les perifèries urbanes, no es tradueix en pràctiques sostenibles. L'urbanisme difús gasta massa energia i aigua i genera massa residus. En el cas dels jardins, el problema rau en la qualitat de les aigües contaminades amb pesticides i altres productes químics. Robbins qüestiona, en primer lloc, que les decisions individuals amb impacte sobre el medi ambient siguin decisions preses lliurement. De la mateixa manera que utilitzar el transport privat es pot deure a la impossibilitat (a causa dels preus de l'habitatge) de viure prop de la feina, utilitzar gespes i pesticides es deu també a pressions per tenir entorns més atractius que facin augmentar el preu de les cases. Robbins ens diu que pràctiques com les de plantar gespa i tenir-ne cura palesen un cop més la importància de diferenciar entre consentiment i coerció a la manera gramsciana. Així, quelcom que sembla «natural» i inevitable (cuidar la gespa) amaga en realitat una pràctica estretament lligada a la promoció immobiliària i al repartiment desigual de la riquesa urbana. En aquest sentit, l'autor ens mostra com l'expansió de la gespa ha estat històricament lligada al procés de suburbanització i a la proliferació del transport privat. Als Estats Units i a començaments del segle XXI, gairebé una quarta part dels

usos urbans del sòl està constituït per gespa (p. 30).

Al capítol 3, Robbins ens hi explica, amb un llenguatge clar i entenedor, per què el manteniment de la gespa implica unes xarxes tan àmplies i complexes (fertilitzants, aigua, pesticides, aparells mecànics, treball humà, etc.). La resposta és ben simple: mantenir una gespa en un estat immaculat va contra tota racionalitat ecològica, ja que el monocultiu d'una espècie (que, a més a més, no és nadiua, sinó importada d'Europa a partir del segle XVII) és impossible de practicar sense recórrer a ajuts externs, com els representats en el gràfic de la pàgina 43. La història de l'ús de productes fitosanitaris als jardins dels suburbis nord-americans se'ns presenta al capítol 4, amb el punt clau que representa l'arribada del DDT cap a mitjan segle XX i la constatació que la seva efectivitat anava estretament lligada amb els perills que comportava. En aquest capítol, el geògraf nord-americà traça una interessantíssima (per desconeguda) història paral·lela de l'aplicació de fertilitzants i pesticides a l'agricultura i l'aplicació d'aquests mateixos productes químics a la jardineria. Mentre que, en l'àmbit agrícola, és evident que no se n'usa tant com abans (almenys al món desenvolupat), a l'àmbit urbà privat, el consum creix de manera important. Així, mentre disminueixen les superfícies de conreu, augmenten les de gespa (155.000 hectàrees més als EUA entre 1982 i 1997). A més a més, proporcionalment, hom aplica tres vegades més la quantitat de producte a les gespes que als camps. Igualment, els impactes ambientals dels pesticides dels jardins estan molt menys controlats que en el cas de l'agricultura, tot i que els riscos pels habitants de les residències de la perifèria són menors que els generats pels pesticides emprats per tractar els insectes i els rosegadors que infesten els apartaments dels barris pobres de les ciutats centrals (p. 71). En qualsevol cas, Robbins il·lustra com les gespes s'han convertit en

la taula de salvació d'una indústria en declivi que només pot subsistir anant a nous mercats, com ara els països subdesenvolupats o les perifèries urbanes, tots dos àmbits molt menys regulats que l'agricultura del món ric. Les dades que ens dóna l'autor en aquest sentit són prou eloqüents: els pesticides no agrícoles constitueixen un mercat de 7.000 milions de dòlars cada any, amb un ritme de creixement del 4% anual. Al capítol 5, Robbins hi destria una mica més com funciona aquesta *commodity chain* dels productes químics de jardí, amb els extrems de la producció i el consum. Cal pensar que qualsevol organisme desenvolupa una resistència efectiva a qualsevol biocida en menys de deu anys, la qual cosa requereix un esforç continuat en R+D, amb l'increment consegüent dels costos de producció. A fi de superar aquests costos creixents, la indústria aplica la tècnica anomenada del *pull marketing*, que té un paral·lelisme clar amb el que fa la indústria farmacèutica. En lloc d'utilitzar intermediaris, com poden ser els jardineros professionals (o els metges en el cas dels medicaments), la indústria s'adreça directament al client per recomanar-li el producte en qüestió (i que després en parli amb el jardiner). La publicitat, ens diu l'autor, presenta una gespa immaculada al costat de persones també immaculades, amb un èmfasi en valors familiars i veïnals clàssics, amanits amb un toc ambiental prou sorprenent, com és el d'afirmar que tenir cura de la gespa és tenir cura del planeta Terra (p. 92).

Robbins entra a fons en l'argument central del llibre al capítol sisè, quan es pregunta qui forma aquestes «comunitats químiques». Tal com ja ens havia avançat a la introducció, els que fan servir productes químics per a les seves gespes són els més benestants, els més educats, els més conscienciats socialment i ambientalment parlant. En el que potser és la gran aportació del llibre, l'autor explica que emprar pesticides per conservar les gespes és dolent

per al medi ambient, però bo per a la comunitat (p. 98). Així, invertir en les gespes és invertir en les propietats i, com que no hi ha tanques ni murs, la gespa es converteix en quelcom col·lectiu, el manteniment de la qual esdevé una tasca essencial de la comunitat. Les entrevistes en profunditat efectuades a residents sobre la seva percepció dels productes químics (capítol 6) palesen com els usuaris són conscients del potencial de risc, però encara són més conscients que les gespes creen i reproduïxen comunitats humanes que es volen conservar. També paradoxalment, l'individualisme es torna col·lectivisme, ja que el mandat de la comunitat s'imposa sobre les pors, els riscos i les angoixes viscudes individualment. Finalment, Robbins torna a l'*actor-network theory* per provar que els no humans (plantes, animals, pesticides, segadores, etc.) actuen de maneres diferents per produir el «subjecte en el qual ens reconeixem» (p. 135). L'autor vol defugir el parany del determinisme ambiental, però reconeix que el món no humà, com argumenta Donna Haraway, té una clara influència sobre el món humà. I la gespa n'és un clar exemple: la gespa, acaba Robbins, ens arriba a fer persones i comunitats especials.

El volum es completa amb dos apèndixs. El primer dóna molts suggeriments

de jardineria alternativa a la gespa, inclosa una llista d'adreces electròniques. El segon proporciona dades sobre l'enquesta i el treball de cartografia de la superfície de gespes fets al comtat de Franklin (Ohio) i que ha inspirat una gran part dels arguments expressats per Robbins en aquest llibre. *Lawn people* és, sense cap mena de dubte, un gran treball d'ecologia política, però és, encara més, una gran aportació a la geografia contemporània pel rigor i l'aplicació de coneixements, que van des de la fisiologia vegetal fins a l'enquesta qualitativa i des de la química orgànica fins a la cartografia. En tot cas, el llibre també té mancances, la més sorprenent de les quals és que no es faci pràcticament mai cap referència als costos hídrics dels jardins, especialment en ambients àrids (només n'hi ha un breu comentari a la pàgina 75). D'altra banda, alguns arguments, com ara el d'utilitzar Althusser per explicar la ideologia de la gespa, no s'entenen gaire bé. Això, però, no desmereix en absolut un treball excel·lent que caldria que tingués la màxima difusió possible.

David Sauri

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
David.Sauri@uab.cat

NOGUÉ, Joan (ed.)

La construcción social del paisaje

Madrid: Biblioteca Nueva, 2007. Paisaje y Teoría, 343 p.

ISBN: 978-84-9742-624-4

Amb aquest llibre, l'editorial Biblioteca Nueva inicia una col·lecció (Paisaje y Teoría) de caràcter més aviat teòric referida específicament al paisatge, la qual cosa la converteix en única a l'Estat espanyol. La incorporació del paisatge arreu d'Europa, tant en les polítiques d'ordenació del territori com en les de caràcter cultural i

patrimonial, han acabat fent que algunes editorials (a Espanya, però, ben poques) es decideixin a endegar col·leccions específicament dedicades al paisatge, en aquest cas —i d'aquí l'excelsió de la col·lecció que ens ocupa— a les relacions entre el paisatge i la teoria, en el sentit més ampli de la paraula.